



Десет година након што је напустио БиХ у својству аустријског амбасадора, Валентину Инцку испунила се жеља да се врати у ту, како је сам назвао, «чудесну земљу», и то као високи међународни представник и специјални представник ЕУ у БиХ. Да ли ће Инцко бити последњи босански цар, наоружан овлашћењима какве нико други нема нити у једној другој европској земљи - питање је на које одговор није лако дати: то не зависи ни од самог Инцка, нити само од српских, хрватских и бошњачких политичара, већ, можда понајвише, од политичких ставова ЕУ, САД и Русије.

(Не)решени задаци

Брисел, Вашингтон и Москва на крају ће и формално одлучивати да ли у БиХ постоји политичка ситуација која омогућава да Канцеларија високог представника (ОХР) буде затворена, односно трансформисана у Канцеларију специјалног представника ЕУ (ЕУСР). Став представника великих сила у Управном одбору Савета за примену мира у БиХ (УО ПИЦ) биће, сасвим сигурно, одлучујући за такву процену, након што домаћи политичари испуне преостала два од пет циљева за трансформацију међународног цивилног присуства у земљи: постигну договор о подели државне и војне имовине.

Како сада ствари стоје, договор није тако близу, упркос знаковима попуштања кључних

преговарача, Милорада Додика и Сулејмана Тихића. Додик је саопштио да прихвата да се део имовине «потребне за рад институција БиХ» књижи на државу БиХ, при томе наглашавајући да заједничка држава, према Дејтонском споразуму, не располаже ни са каквом имовином, већ су титулари те имовине искључиво ентитети, Република Српска и Федерација БиХ. С друге стране, Тихић је у начелу прихватио тај «територијално-функционални принцип», али тражи да се сва имовина најпре укњижи на државу БиХ, а затим договорени део «прекњижи» на ентитете. Српски правници, међутим, одбацују такав предлог, тврдећи да «књижење, па раскњижавање» имовине не познаје правна пракса нигде у свету. Чини се да око овог питања битних политичких разлика између Додика и Тихића, заправо, и нема, све док се не чују гласови осталих босанских интегралиста, попут Хариса Силајџића. Он и многи други у Сарајеву - позивајући се на сопствено уверење да је дејтонска БиХ само и једино «наследница Републике БиХ», а никако земља створена на темељу Дејтонског споразума и састављена од РС и ФБиХ - сматрају да само држава БиХ може бити титулар целе имовине у земљи, а да институције на свим осталим нивоима власти могу бити само корисници те имовине. Такви ставови служе за разумевање Тихићевог става о «књижењу, па прекњижавању» имовине: вођа СДА својим предлогом покушава да убеди своје сународнике да се принципом «првог књижења» имовине на БиХ и он, у суштини, залаже за исто што и Силајџић. Зато је, међутим, и Тихићева понуда неприхватљива било коме у РС. Барем за сада.

Пре неголи се крене у нове разговоре, остало је да се најпре изврши попис целокупне имовине која ће се делити, пошто је то сугерисано из ОХР-а, а учесници се (не)вољно сложили. А када се имовина попише - биће то први велики испит на којем ће се наћи Валентин Инцко на новој дужности.

Претходни испит - усвајање уставног амандана о Брчком - уместо Инцка и Мирослава Лајчака, решио је Американац Рафи Грегоријан, Лајчаков заменик. Елем, иако су се водећи српски, хрватски и бошњачки политичари, Милорад Додик, Сулејман Тихић и Драган Човић, релативно брзо договорили око овог амандмана, њиховим партијама недостајао је поприличан број гласова у Парламентарној скупштини БиХ за двотрећинску већину. Усвајање тог амандмана, тачније, зависило је од воље опозиционих партија, с обзиром да је Харис Силајџић повео снажну кампању против амандмана, тврдећи како се, у суштини, његовим прихватањем признаје дејтонски Устав БиХ!? Тек после Грегоријанових уверавања да се амандман о Брчком доноси «само да би се омогућио приступ Брчко дистрикта Уставном суду БиХ», и Силајџићева владајућа партија и готово сви опозиционари, сем оних из РС, прихватили су први амандман на Устав БиХ. Српским опозиционим партијама засметало је што се у овом амандману говори о спору «који се може јавити између једног или више ентитета и Брчко дистрикта», односно део формулације у којем се допушта постојање више ентитета у БиХ, што их је навело на сумњу да се и овим амандманом уведе претпоставке за уставну прекомпозицију двоентитетске у вишеентитетску БиХ.

Током јавне расправе чули су се и други снажни аргументи против предложеног амандмана о Брчком [\(1\)](#), но из водећих владајућих партија и из уста Рафија Грегоријана стигла су уверавања да се ама баш ништа, сем омогућавања приступа Брчко дистрикта Уставном суду БиХ, неће мењати. Тако је наведено да тај суд не може изменити статус дистрикта, а сам дистрикт је дефинисан као «јединица локалне самоуправе под суверенитетом БиХ», док се територија дистрикта дефинише «као територија у заједничкој својини ентитета». У пракси је дистрикт и до сада функционисао као мање-више засебан «ентитет», са јавним приходима о каквим остале локалне самоуправе у БиХ могу само да сањају, додуше под супервизијом ОХР-а која је била често много снажнија него на нивоу целе БиХ. Управо окончање мини-протектората у Брчком нагнао је водеће српске политичаре да убрзају доношење уставног амандмана о дистрикту Брчко: то је био услов да се међународно туторство у Брчком укине и област преда потпуно на одлучивање локалним политичарима. Када ће се то и како десити остаје да видимо, али се већ сада може рећи да се модел Брчко дистрикта не може никако озбиљно узимати као пример ни за целу БиХ, нити за било коју другу област: Брчко дистрикт је, просто, био и остао «посебан случај» који, као такав, вуче корене из Дејтона. На крају крајева, у дистрикт се већ годинама слива позамашна свота новца од индиректних пореза који се убирају на нивоу БиХ, а затим деле између државе, ентитета и - Брчко дистрикта.

### Изазови новог босанског цара

Пошто је усвојен уставни амандман о Брчком, Валентин Инцко има за вратом један проблем мање. Но, сва је прилика да њега чека много више проблема у «чудесној земљи» него све његове претходнике: док су ови имали у рукама неограничена царска овлашћења, истина користећи их све ређе од Ешдауна до Лајчака, Инцку је тај диктаторски инструментариј предат уз напомену да се потруди да га се што пре реши, а да га, у међувремену, може искористити само уз сагласност свих који су га на царски трон довели: Брисела, Вашингтона и Москве. Само тако се може објаснити оно дуго Инцково дипломатско путовање између три престонице пре него што је именован. Никада до сада није било тако уочљиво дипломатско спорење између три престонице око именовања високог представника у БиХ, као у случају Валентина Инцка, но није ту било превише речи о дипломатској способности самог Инцка, а још мање је било битно што је реч о великом поштоваоцу лика и дела Алије Изетбеговића [\(2\)](#). «Крунисање» Инцка резултат је компромиса између настојања Вашингтона да задржи барем статус кво у БиХ, бирократског стремљења Брисела да БиХ приближи ЕУ и

настојања Москве да БиХ буде препуштена на управљање домаћим политичарима.

Дакако, свако међу Србима, Хрватима и Бошњацима је имао «свог адвоката у међународној заједници», како је, сасвим тачно, приметио Мирослав Лајчак на самом одласку из БиХ. Но, то није никаква тајна: Бошњаци ће се и даље уздати у помоћ Вашингтона не би ли БиХ што више прилагодили својим потребама, Хрвати ће се њихати између Вашингтона и Брисела у настојању да избегну судбину националне мањине у БиХ, док Србима и даље преостаје да од Москве траже прву помоћ за политичку одбрану свог дејтонског статуса.

Како ће се Валентин Инцко кретати у таквом политичком амбијенту вероватно да ни он сам тачно не зна. Као могуће одговоре на то питање, Инцко је понудио неколико реченица, које би, ваљда, требало да дочарају да је реч о мудром дипломати. «Ко је свима угодни, тај се још није родио», дословце је рекао Инцко, осврћући се на очекивања локалних политичара [\(3\)](#). Упитан да ли ће користити тзв. бонска овлашћења - царска овлашћења да смењује изабране функционере и намеће законе по сопственом нахођењу - одговорио је да «ова овлашћења нису његов први избор, али да неће оклевати да их користи као последње средство»

[\(4\)](#)

. Ипак, још дан раније је нови босански цар «зажалио што нема економских бонских овлашћења», пошто је, је ли, био «шокиран кад је чуо да БиХ увози месо, уместо да га извози» и што још многи природни ресурси нису искоришћени

[\(5\)](#)

. Но, Инцков ангажман у скромној економији БиХ мораће, сва је прилика, попричекати на решење политичких проблема, при чему је нови босански цар и сам уверен да «на празним стомацима не можемо градити демократију». «У припремама за мој задатак сетио сам се савета Пабла Пикаса који је једном рекао: 'Ако заиста желите урадити нешто, ви ћете наћи начина. Али, ако не желите то урадити, увек ћете наћи оправдање.' Мој циљ је помоћи и наћи начин, а има толико хитних политичких реформи које се морају провести. Фокус је сада на државној имовини и транзицији ОХР-а ка ојачаној мисији ЕУ», поручио је Инцко

[\(6\)](#)

.

### Уставна и друга чудеса

Да ли ће се у том процесу, поред празних стомака великог броја грађана БиХ, на удару наћи и оно мало скромних демократских норми у овој земљи чудеса, пошто нови цар

сасвим заседне на трон, све са мудрим саветницима, дворјанима и покојом дворском лудом - могло би се видети већ половином године. Елем, извесно је да ће тада, ако не пре, Федерација БиХ стићи на ивицу банкрота: уосталом, то прогнозирају и саме власти, признајући да из буџета већ сада недостаје поприлична сума новца за огромна социјана давања у овом ентитету. Када се томе дода да у ФБиХ већ годинама на јавну потрошњу одлази невероватних 65 одсто бруто друштвеног производа - и то, првенствено, због компликованог административног уређења - онда се може говорити да је само питање времена када ће се тај систем урушити сам од себе, како би био замењен мање компликованим и јефтинијим. Другим речима, у надолазећој економској кризи, са све више празних стомака, неће бити тешко изазвати политичку кризу у ФБиХ, која ће се, уз мало подстицаја са стране, моћи прелити и на суседну Републику Српску, која, ако то уопште може коме послужити за утеху, пролази боље најпре захваљујући чињеници да њена централизована администрација троши 35 одсто бруто друштвеног производа.

Управо половином године УО ПИЦ ће одржати нови састанак на коме ће поново разматрати ситуацију у БиХ. Није тешко закључити да ни тада неће бити донесена одлука о коначном затварању ОХР-а, сем ако се неко политичко чудо у међувремену не догоди. Но, чак и када би се испунили последњи задати циљеви, увек остаје последњи услов за укидање огољеног страног туторства над БиХ. “УО ПИЦ је подсетио политичке лидере и органе власти да позитивна оцена ситуације у БиХ, коју УО ПИЦ треба дати на основу потпуног поштовања Дејтонског мировног споразума, представља други услов који је ПИЦ утврдио за затварање ОХР-а. Да би испунили овај услов, од суштинског је значаја да бх. политички лидери, као и институције на свим нивоима власти, у потпуности испоштују Општи оквирни споразум за мир и избегавају хушачке изјаве и активности које угрожавају Мировни споразум или би могле водити ка погоршању политичке и сигурносне ситуације у БиХ” - ово је порука са последњег састанка УО ПИЦ од 26. марта [\(7\)](#), која, како је широко дефинисана, може значити да ОХР не мора да буде затворен ни до краја ове године. Јер, о томе шта су “хушачке изјаве” и да ли би оне могле водити, рецимо, погоршању политичког амбијента, одлучује само и једино УО ПИЦ.

Осим тога, још увек је нејасно и како би требало да изгледа “ојачана мисија ЕУ” у БиХ, односно каква ће имати овлашћења. Има сугестија да се “европском” наследнику последњег босанског цара тају тзв. “интелигентна овлашћења”, којима би се служио “креативно” у правцу бржег кретања БиХ ка ЕУ. Шта би то у локалној политичкој пракси могло да значи - нико не зна, сем оних који тако нешто сугеришу. Но, ипак, циљ таквих сугестија изгледа прилично јасан. “Да би се придружила Европској унији, Босна и Херцеговина ће морати да прилагоди свој устав и то из два главна разлога... Као прво, бх. администрација је прекомпликована и прескупа да би удовољила захтевима својих грађана и неће издржати под теретом неопходним за европске интеграције. Као друго, неколико одредаба садашњег устава није у складу са Конвенцијом о људским правима

и Европском повељом о локалној самоуправи, што је услов за Европску унију”, поручио је Хавијер Солана, високи представник ЕУ за спољну политику и безбедност, уочи Инцковог “крунисања” [\(8\)](#).

Ако је други Соланин разлог прилично јасан и ако о њему у БиХ већ постоји релативно широк консензус, први разлог је изречен тако да и даље остане подложен различитим тумачењима, иако из перспективе постојећег Устава БиХ дилеме не би требало да буде: бх. администрација је прекомпликована пошто је, превасходно, администрација у ФБиХ прескупа и прекомпликована. Наравно да то добро знају и Солана и многи други, укључујући и Венецијанску комисију, али ваљда се у овом Соланином замешатељству и крије кључ “уставне еволуције” у БиХ: најпре треба “расклопити” Федерацију БиХ, да би, касније, кроз еволутивни процес - а како другачије - на ред дошла и РС, ако се не буде превише опирала и не буде нудила “креативна” решења.

Дакле, захтев за уставне промене на ред долази из Брисела убрзо након затварања ОХР-а, али водећи политичари у БиХ су одлучили да том захтеву већ сада крену у сусрет. У складу са “Прудским споразумом”, 25. марта Милорад Додик, Сулејман Тихић и Драган Човић донели су одлуку да преговоре о уставним променама “пребаце” у Парламентарну скупштину БиХ, а већ сутрадан је Дом народа експресно донео Одлуку о приступању именима Устава БиХ. “Измене Устава БиХ односе се на усклађивање са Европском конвенцијом о заштити људских права, на надлежности државе, средњих и локалних нивоа власти, функционалности институције БиХ, на територијалну организацију БиХ и средњих нивоа власти, те на остала уставна питања” - наводи се у овом документу [\(9\)](#). Према тој одлуци, израдом уставних решења бавиће се посебна парламентарна комисија, али, како сада ствари стоје, подршку тој комисији нико други не жели да да, осим партија које воде Додик, Тихић и Човић.

Додикова опозиција у Републици Српској сасвим се дистанцирала од ове иницијативе. Тврдећи да је реч о кораку ка “распакивању” Дејтонског споразума ставове су приближили ПДП Младена Иванића, СДС и малобројни радикали на десном полу српске политичке сцене, иако су се Иванић и остали опозиционари претходно били међусобно разишли око два крупна питања. Иванић је подржао и уставни амандман о Брчком и Декларацију о основама за разговоре о евентуалним променама Устава БиХ и заштити интереса Републике Српске [\(10\)](#), усвојеној у Народној скупштини РС истог дана кад и поменути амандман у Парламентарној скупштини БиХ. С друге стране, СДС и радикали остали су уздржани у оба наврата, тврдећи да и Декларација и амандман о Брчком представљају кораке ка уставним променама, а они сматрају да РС не би требало уопште да улази у преговоре о уставним променама, изузев измена које се односе на усклађивање Устава БиХ са неколико европских конвенција.

Кључна разлика међу српским политичким актерима налази се у томе што Додик верује да из преговора о уставним променама у БиХ може изаћи са неокрњеном позицијом РС, док сви остали сматрају да је то сасвим непотребан ризик за интересе РС. Сличност међу овим српским политичким такмацима видљива је у снажном вербалном залагању за опстанак РС с обе стране. Но, то само по себи неће обезбедити сигурнију будућност РС: шта више, тешко је заборавити да су се српски политичари и раније исто тако снажно заклињали на одбрану интереса својих сународника, али су резултати те одбране били мршавији од датих обећања. Истина, чини се да су околности сада нешто повољније за боље резултате, али актери су мање - више исти: политички су преживели мање-више се прилагођавајући тренутним околностима. Само што се у садашњим, повољнијим околностима представљају да су далеко озбиљнији неголи пре. А то баш и није нека снажна гаранција ни за блиску будућност РС.

---

Фусноте:

1. Неауторизоване верзије јавних расправа одржаних у Брчком, Бањалуци, Мостару, Тузли и у Сарајеву могу се видети на сајту Парламентарне скупштине БиХ. У транскриптима се могу наћи сви аргументи који су изношени за и против понуђеног амандмана:

[http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne\\_rasprave/stenogram.pdf](http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne_rasprave/stenogram.pdf)

<http://www.parlament.ba/files/user/docs/20stenogram.pdf>

[http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne\\_rasprave/transkripta\\_stenogram.pdf](http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne_rasprave/transkripta_stenogram.pdf)

[http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne\\_rasprave/transkripti/12.03.200.pdf](http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne_rasprave/transkripti/12.03.200.pdf)

[http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne\\_rasprave/transkripti/17.03.2.pdf](http://www.parlament.ba/files/user/docs/javne_rasprave/transkripti/17.03.2.pdf)

## Нови босански цар у земљи чудеса

Пише: Слободан Дурмановић  
петак, 27 март 2009 20:05

---

2. [http://www.aliya-izbliza.ba/s/index.php?option=com\\_content&task=view=152](http://www.aliya-izbliza.ba/s/index.php?option=com_content&task=view=152)
3. [http://www.slobodnaevropa.org/content/inzko\\_lajcak/1562515.html](http://www.slobodnaevropa.org/content/inzko_lajcak/1562515.html)
4. <http://www.nezavisne.com/dogadjaji/vijesti/38752/Valentin-Incko-p.html>
5. <http://www.pincom.info/index.php?p=opsirnije&s=64260>
6. [http://www.slobodnaevropa.org/content/inzko\\_lajcak/1562515.html](http://www.slobodnaevropa.org/content/inzko_lajcak/1562515.html)
7. [http://www.ohr.int/pic/default.asp?content\\_id=43273](http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=43273)
8. <http://www.nezavisne.com/dogadjaji/intervju/38633/Havijer-Solana->
9. <http://www.nezavisne.com/dogadjaji/vijesti/38736/Odlucili-da-mijenjajl>
10. [http://www.predsjednikrs.net/sr\\_l/news.php?id=315](http://www.predsjednikrs.net/sr_l/news.php?id=315)